

www.sankhuuginbolovsrol.mn

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, МӨНГӨӨ ӨСГӨХ АРГА

1. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЗОРИЛГО, ТӨРӨЛ

- **Хөрөнгө** бол хувь хүн болон аж ахуйн нэгжийн өмчлөлд буй мөнгөөр хэмжигдэх боломжтой санхүүгийн нөөц юм.
- **Хөрөнгө оруулалт** бол ирээдүйд ашиг олох зорилгоор мөнгө эсвэл цаг хугацаа, эсвэл нөөц баялагийг ашиглах үйл явц юм.
- **Хөрөнгө оруулалтын зорилго нь** мөнгөө өсгөх буюу ашиг олоход оршдог.
- **Хөрөнгө оруулалтын хэрэгсэл гэдэг нь** хөрөнгө оруулагчийн зүгээс хөрөнгө оруулж болох санхүүгийн болон таваарын захын бүтээгдэхүүн юм.

Хөрөнгө оруулалт нь: *биет, биет бус; уламжлалт, уламжлалт бус; эрсдэл ихтэй, эрсдэл багатай.*

Уламжлалт хөрөнгө оруулалт – ханшийн өсөлт, ноогдол ашиг, хүүний орлого гэх зэрэг мөнгийг өсгөж болох хамгийн сайн мэдэх хөрөнгөд хийгдэнэ.

Уламжлалт бус хөрөнгө оруулалт - хувьцаа, бонд болон бэлэн мөнгөнөөс бусад төрлийн хөрөнгөд хийх хөрөнгө оруулалт.

1. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЗОРИЛГО, ТӨРӨЛ

Уламжлалт хөрөнгө оруулалттай харьцуулахад уламжлалт бус хөрөнгө оруулалт нь дараах шинж чанартай. Үүнд:

- Хувьцаа, бонд зэрэг уламжлалт хөрөнгө оруулалтаас хамаарах хамаарал багатай байна.
- Энэ төрилийн хөрөнгө оруулалтын зах зээл дэх өнөөгийн үнэ цэнийг тодорхойлоход хэцүү.
- Хөрвөх чадвар харьцангуй муутай байдаг.
- Худалдан авах, худалдах арилжааны зардал харьцангуй ихтэй байдаг.
- Эрсдэл болон өгөөжийг тооцоход хүндрэлтэй байдаг.
- Хөрөнгө оруулахаас өмнө нарийвчилсан шинжилгээ хийх шаардлагатай.

Аюулгүй, найдвартай хөрөнгө оруулалт – засгийн газрын бонд, хадгаламжийн сертификат, хадгаламжийн данс, нэр хүнд бүхий компанийн бонд, хувьцаа.

Эрсдэл ихтэй хөрөнгө оруулалт – их хэмжээний ашиг амладаг ч амжилт олх нь бага. Эрсдэл өндөртэй хувьцаа, бонд, зарим төрлийн үл хөдлөх хөрөнгүүд, үнэт чулуу, үнэт металл, цуглуулга, бараа таваар, опцион зэрэг хамаарна.

Эрсдэл багатай хөрөнгө оруулалт	Эрсдэл ихтэй хөрөнгө оруулалт
Санхүүгийн боломжгүй, хөрөнгө оруулалтын суурь мэдлэггүй хүмүүс	Санхүүгийн боломжтой, хөрөнгө оруулалтын өндөр мэдлэгтэй хүмүүс
Ахимаг настай хөрөнгө оруулагчид	Залуу, идэр насны хөрөнгө оруулагчид
Орлого багатай, эрсдэл даах чадваргүй хөрөнгө оруулагчид	Орлого ихтэй, эрсдэл даах чадвартай хөрөнгө оруулагчид
Хүүхэдтэй гэр бүл, өрх айл /Өрхийн хариуцлага хүлээдэг/	Хүүхэдгүй гэр бүл, эсвэл ганц бие хүмүүс /Өрхийн хариуцлага хүлээдэггүй/

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ХЭЛБЭР /ӨГӨӨЖ, ЭРСДЭЛ, ХӨРВӨХ ЧАДВАР/

	Хөрөнгө оруулалтын хэлбэрүүд	Аюулгүй байдал	Эрсдэл	Ашиг / Өгөөж	Өсөлт	Хөрвөх чадвар
Уламжлалт ХО	Энгийн хувьцаа	Дунд	Дунд	Дунд	Их	Дунд
	Давуу эрхтэй хувьцаа	Дунд	Дунд	Их	Дунд	Дунд
	Компанийн бонд	Дунд	Дунд	Их	Бага	Дунд
	Засгийн газрын бонд	Өндөр	Бага	Бага	Бага	Сайн
	Хамтын сан	Дунд	Дунд	Дунд	Дунд	Дунд
	Үл хөдлөх хөрөнгө	Дунд	Дунд	Дунд	Дунд	Муу
Уламжлалт бус ХО	Опцион	Бага	Их	тодорхойгүй	Бага	Дунд
	Таваар	Бага	Их	тодорхойгүй	Бага	Дунд
	Деривативууд	Бага	Их	тодорхойгүй	Бага	Дунд
	Үнэт металл, үнэт эдлэл	Бага	Их	тодорхойгүй	Бага	Муу

Хүснэгтээс харахад уламжлалт хөрөнгө оруулалтын эрсдэл харьцангуй бага байх бол уламжлалт бус хөрөнгө оруулалт нь эрсдэл ихтэй байна. Эрсдэлийн хэмжээнээс хамаарч өгөөжийн хэмжээ тодорхойлогдож байна.

Хөрөнгө оруулалтын пирамид: Эрсдэлийн 4 түвшин

Эрсдэлийг бууруулах зорилгоор янз бүрийн хөрөнгөд хөрөнгө оруулалт хийх боломжтой бөгөөд энэ нь “Бүх өндгөө нэг сагсанд бүү хий” гэсэн зарчмын дагуу диверсификаци (тараан байршуулалт) хийж байна гэсэн үг. Диверсификаци хийснээр нэг хөрөнгө оруулалтаас хүлээх алдагдлыг бусад хөрөнгө оруулалтаас олох ашгаар нөхөж алдагдлаа бууруулж болно.

2. ХУВЬЦААНЫ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

- **Энгийн хувьцаа:** зах заал дээр нийтэд санал болгож байгаа, саналын эрхтэй хувьцааг энгийн хувьцаа гэнэ.
- **Давуу эрхийн хувьцаа:** энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд ногдол ашиг олгохоос өмнө ногдол ашиг хүртэх эрхийг эзэмшигчдээ олгодог хувьцааны нэг төрөл юм.

Давуу эрхийн хувьцааны давуу тал:

- Энгийн хувьцаа эзэмшигчдээс түрүүлж ногдол ашиг авна;
- Компани ашигтай ажилласан эсэхээс үл хамааран тогтмол хэмжээний ногдол ашиг авна;
- Компани татан буугдах, дампуурах үед энгийн хувьцаа эзэмшигчдээс түрүүлж хөрөнгөө гаргуулна;
- Энгийн хувьцаанд хөрвөх боломжтой байдаг.

2.ЭНГИЙН БОЛОН ДАВУУ ЭРХИЙН ХУВЬЦААНЫ ЯЛГАА

Энгийн хувьцаа	Давуу эрхийн хувьцаа
<ul style="list-style-type: none">• Хувь нийлүүлэгчдийн хуралд оролцож санал өгөх эрхтэй.	<ul style="list-style-type: none">• Хувь нийлүүлэгчдийн хуралд оролцож санал өгөх эрхгүй.
<ul style="list-style-type: none">• Ногдол ашиг олгохоор шийдвэрлэсэн тохиолдолд авна.	<ul style="list-style-type: none">• Тогтмол хэмжээний ногдол ашиг олгоно.
<ul style="list-style-type: none">• II ээлжинд ногдол ашгаа авна.	<ul style="list-style-type: none">• Эхний ээлжинд ногдол ашиг авна.
<ul style="list-style-type: none">• Ногдол ашиг олгоогүй үед компани нөхөн олгох үүрэг хүлээхгүй.	<ul style="list-style-type: none">• Олгоогүй ногдол ашиг компанийн хувьд ер хэлбэрээр бүртгэгдэх учир заавал нөхөн олгоно.
<ul style="list-style-type: none">• Хөрөнгө хуваарилахад эзэлдүүлэгчид, давуу эрхийн хувьцаа эзэмшигчдийн дараа III ээлжинд авна.	<ul style="list-style-type: none">• Хөрөнгө хуваарилахад эзэлдүүдэгчийн дараа II ээлжинд авна.
<ul style="list-style-type: none">• Компанийн үйл ажиллагааны ашиг алдагдал шууд нөлөөлнө.	<ul style="list-style-type: none">• Компанийн үйл ажиллагааны ашиг алдагдал бараг нөлөөлдөггүй.
<ul style="list-style-type: none">• Хувьцааны ханшийн өсөлт бууралт хувьцаа эзэмшигчдийн орлогод шууд нөлөөлнө.	<ul style="list-style-type: none">• Энгийн хувьцааны ханшийн өөрчлөлт давуу эрхийн хувьцаа эзэмшигчдэд нөлөөлөхгүй.
<ul style="list-style-type: none">• Хөрвөх чадвар багатай.	<ul style="list-style-type: none">• Хөрвөх чадвар ихтэй.
<ul style="list-style-type: none">• Эргүүлэн дуудах боломж багатай.	<ul style="list-style-type: none">• Эргүүлэн дуудах боломж ихтэй.

3. БОНДЫН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

Бондыг Засгийн газар болон компаниуд гаргаж худалддаг.

Аль ч улсын засгийн газар санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авах зорилгоор бонд гаргаж болно.

3. ХУВЬЦАА БОНДЫН ЯЛГАА

Хувьцаа	Бонд
Компани гаргадаг.	Засгийн газар, орон нутгийн байгууллага, компани гаргадаг.
Эргүүлж төлөх нөхцөлгүй хөрөнгө оруулалт.	Тодорхой хугацааны дараа эргүүлж төлнө.
Эзэмшигч нь хувь эзэмшилдээ оногдох ногдол ашиг авна.	Эзэмшигч нь үндсэн дүнгээс тооцож хүү авна.
Хувьцааны ногдол ашиг компанийн ашигт ажиллагаанаас хамаарах тул тогтмол биш байж болно.	Компанийн ашиг алдагдлаас үл хамааран анх тогтоосон хүүг тогтмол дүнгээр авна.
Хөрвөх чадвар сайтай. Хоёрдогч зах зээл дээр арилжаалагддаг.	Хөрвөх чадвар хувьцаанаас сул. Гэхдээ хүссэн үедээ хоёрдогч зах зээл дээр арилжиж болно.
Компани оршин тогтнох бүх л хугацаанд хүчин төгөлдөр.	Зээлийн хугацаанд хүчин төгөлдөр.
Компани дампуурвал хувьцаа эзэмшигчид өөрт ноогдох хөрөнгийг компанийн бүх өр төлбөр, зээлийг барагдуулж дууссаны дараа авна.	Компани дампуурвал зээл олгогчид өөрийн зээлдүүлсэн хөрөнгийг хүүгийн хамт хамгийн түрүүнд авна.
Үнийн өөрчлөлт их.	Үнийн өөрчлөлт бага.
Ашиг өндөр → Эрсдэл их.	Ашиг бага → Эрсдэл бага.

ҮЛ ХӨДЛӨХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАХЫН ДАВУУ БОЛОН СУЛ ТАЛ

Давуу тал	Сул тал
Инфляцийн эсрэг хамгаалалт хийх боломжтой.	Хөрвөх чадвар муутай байдаг.
Хязгаарлагдмал санхүүгийн хариуцлага хүлээдэг.	Хөрөнгийн үнэ цэнэ буурч болзошгүй.
Удирдлагын хувьд сэтгэл зовох асуудал бага байдаг.	Эрсдэлийг тараан байршуулах боломж дутагдалтай.
Санхүүгийн хөшүүрэг болно.	Татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт хязгаарлагдмал.
Валютын ханшийн эрсдлээс хамгаалалт хийх боломжтой.	Урт хугацаанд элэгдэлд орох нь элбэг.

Баярлалаа